

הלכות והליכות

• חלק א •

במעגל השנה
הלכות תפלה

לקט הלכות לתלמידים
מבסס על קצור שלחן ערוך
עם פסקי אדמו"ר הזקן ופסקי הספרדים

על פי תכנית הלמודים בבתי ספר ותלמודי תורה חב"ד

יוצא לאור ע"י רשת אהלי יוסף יחזק ליובאוויטש באה"ק
אגף תוכניות לימודים וספרי לימוד

יו"ר: הרב יוסף יחזק הכהן אהרונוב

מנהל כללי: הרב אליהו קריצ'בסקי

מנהלת האגף לתכניות לימודים: חנה פלדמן

כתיבה: הרב מנחם מענדל אייזנברג, הרב יעקב זלמנוב, הרב שלום דובער הרצל,
הרב אברהם יוסף בייטש, הרב אריק לויב, הרב אברהם גרוס, הרב מנחם מענדל רייצס

עריכה: אורה קפלון

ייעוץ תורני: הרב יוסף שמחה גינזבורג

ייעוץ תורני למנהגי ספרד: הרב נפתלי ועקנין

עריכה הלכתית: הרב שלום דובער הרצל, הרב אלישיב קפלון, הרב מנחם מענדל רייצס

עריכה דידיקטית: אורה קפלון

עריכת לשון: שלומית זמיר, אלישבע טוויל, יפית פינקוביץ, חיה פלטרנ

ניקוד: ר' מ"מ אייזנברג, ר' אב"י פרלשטיין

הגהה: ר' אב"י פרלשטיין, הרב נחום שטרסברג

ניהול מערכת: הרב אברהם יוסף הלוי בייטש

עיצוב גרפי ועטיפה: creative מיזם

איורים: גב' רחלי דויד

תמונות בית המקדש: באדיבות הרב דב לבנוני,

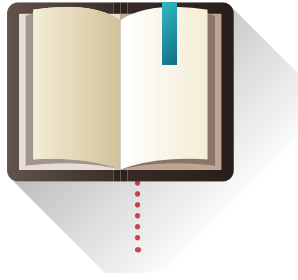
מתוך הספר המקדש השני כל הזכויות שמורות © 2004

זכויות הקניין הרוחני, לרבות זכויות היוצרים והזכות המוסרית של היוצרים בספר זה, מוגנות. אין לשכפל, להעתיק, לסכם, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר, כל חלק מספר זה. כמו כן, אין לעשות שימוש מסחרי כל שהוא בספר זה, בכולו או בחלקים ממנו, אלא אך ורק לאחר קבלת רשות מפורשת בכתב מעמותת חינוך חב"ד שע"י רשת אהלי יוסף יחזק באה"ק.

נדפס בישראל ה'תשע"ו - מהדורה שניה

© כל הזכויות שמורות לעמותת חינוך חב"ד שע"י רשת אהלי יוסף יחזק באה"ק,

כפר חב"ד ת.ד. 613 טלפון: 03-5477005 אימייל: office@reshetch.org.il

פְּתַח דָּבָר

בְּשִׁבְחָ וּבְהוֹדָיָה לַהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְהִתְאָם לְהוֹרָאוֹת הַרְבֵּי נְשִׂיא דוֹרְנוּ
בְּהִנָּחֵלֶת לְמוֹד הַהֲלָכָה לְתַלְמִידִים בְּכֻלָּל וּלְתַלְמִידֵי רִשְׁת אֶהְלֵי יוֹסֵף
יִצְחָק בְּפָרֵט, הִנְנּוּ שְׂמִיחִים לְהַגִּישׁ בְּפָנָי הַתַּלְמִידִים וּמוֹרִיָּהֶם אֶת הַסֵּפֶר
'הַלְכוֹת וְהַלִּיכוֹת', מִהַדוּרָה שְׁנֵיָה וּמִתְקַנָּת.

בְּמִסְגֵּרַת הַסֵּפֶר - הַמְבַסֵּס עַל קְצוֹר שְׁלֶחַן עָרוֹךְ עִם פְּסָקֵי אֲדָמוֹר"ר הַזְקֵן
- הִנְגִּשׁוּ הַהֲלָכוֹת בְּאֶפֶן הַבְּרוּר וְהַמְתָּאֵם בְּיוֹתֵר לְתַלְמִידִים, בְּהִתְאָם
לְתַכְנִית הַלְמוּדִים, וְנוֹסְפוֹ מְנַהֲגֵי חַב"ד וּמְנַהֲגֵי הַסֵּפֶר־דִּים, כַּמְפָּרֵט לְהֵלֶן
בְּמִבּוֹא.

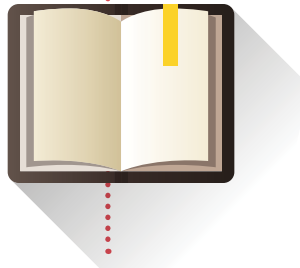
אֲנִי תַקְנָה שְׁבִזְכוֹת סֵפֶר זֶה נִצְלִיחַ אִם יִרְצֶה הֵשֶׁם, לְהַשְׁרִישׁ בְּלִב
תַּלְמִידֵינוּ אֶת הָאֵהָבָה וְהַקְרִבָּה לְלִמּוּד הַהֲלָכוֹת וּלְיִשׁוּמָן, שְׂיִהְיוּ בְּבַחֲיִנַת
'נְרוֹת לְהָאִיר', עֲדֵי יוֹאֵר הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּאוֹר הַגְּאֻלָּה.

בְּכֻרַת הַתּוֹרָה

רִשְׁת אֶהְלֵי יוֹסֵף יִצְחָק לְיוֹבֵאֵוִיטֶשׁ בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוּשָׁה

נִיֶסֶן תַשַּׁע"ו - שְׁנַת 'הַקֶּהֶל'

מבוא

חלק עקרי במצות למוד התורה, הוא למוד הלכות הצריכות למעשה. וכהגדרת אדמו"ר הזקן¹: "הלכות הצריכות לכל אדם לידע אותן [כדי] לקיים המצוות כהלכתן ולזהר מלקשול באסורים חס-ושלום, והם דברים שאי-אפשר לשאול תמיד לחכם המורה שבטעיר, או שלא יהיה יודע לשאול ולהסתפק ככל אם לא ילמדם תחלה ..". ומסיים שם רבנו הזקן, שהלכות אלה קודמות לכל שאר ההלכות שאינן נוגעות כל-כך למעשה.

בדורנו, עודד הרבי נשיא הדור, את למוד ההלכה במוסדות רשת חנוך צ"ד. ואף מקד באחת ההזדמנויות את התחומים שילמדו, להלכות המצויות ביותר בחיי היום-יום. הדגמאות שנקט הרבי: דיני ברכות הנהנין, הפסק בתפלה, מקצה בשבת וכדומה. וכמוכן, הלכות חג ב' חג, הנלמדות בבית-הספר - לפני כל חג.

בנוסף לתחומי ההלכה בהם יש להתמקד, הורה הרבי להנגיש את ספר ההלכה לתלמיד: "בנדאי צריך היה להתבונן בהאפשרויות לסדר, אשר בכל הכתות של התלמידים (ויש מקום לומר אפלו של התלמידות) ולמדו דינים והלכות הצריכות בחיים היום-יומיים.

כיון שסוף כל סוף זהו כל האדם, ולא המדרש עקר אלא המעשה. ומוכן שכונתי בזה לא רק לקסבלנקה אלא לכל המוסדות (אי אישר חילי, הייתי מנהיג זה בכל מוסדות חנוך בני ישראל אשר בכל העולם). ומהנכון שיתדברו בזה כלם יחד וינהיגו זה בבתי-ספר ד'אהלי יוסף יצחק' אשר במרוקו.

1. הלכות תלמוד תורה, פ"ב ס"ט.

לדאבון אין עוד עדין חוכרת דינים מיחדים כמו אלו. אבל יש לכחור סימנים ומסימים בהקצור שלחן ערוך, ובסימנים אלו גופא יש סעיפים שאפשר לדלגם. וכדי לחזק למוד הנזכר-לעיל כדאי לערוך בחינות במיחד בדינים הצריכים, ואל בינתם אשען².

מדוע הדבר חשוב דוקא עתה?

"בדורות שעברו, הנהגות יום-יום ידעו כל אחד ואחד מבית הוריו ואפלו מהרחוב, ופשיטא מבית-הכנסת לשם היו הולכים פעמים או שלוש פעמים ביום, מה-שאיין-כן בדור יתום, שכל זה צריך להמציא מוסד החנוך בו נמצא הילד או הילדה, מתחיל מאלף-ף-בי"ת והלכות הצריכות בענינים היותר פשוטים"³. "והרי סוף-סוף זהו העקר, וכמו שכתוב "את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם .."⁴.

"ובדורנו זה, שנתמעטו הלכות, ובמילא נתמעט הזמן המקדש ללמוד - חיבים ללמד זאת מתוך ספר שבו הלכה ברורה ופסוקה, ולהתחיל באותן הלכות השכיחות ורגילות יותר, ואם באפשרי, הרי בהם גופא יש לדלג את הענינים שאינם נוגעים כל-כך, וכשיצליח השם-יתברך וילמדו בפעם השניה, יש ללמד על הסדר"⁵.

ואכן, בהוראת הרבי, ההלכות נלמדות במוסדות ה'רשת' מתוך הספר 'קצור שלחן ערוך' לרבינו שלמה גנצפריד זצ"ל, ספר הבנוי לפי מקורות הפוסקים ומנסח בלשונם, כך שהוא עורך הכרות ראשונה לתלמיד עם לשון הפוסקים. הספר שנוכתב לצבור הרחב (דאז), נתקבל יפה בעם-ישראל, וזכה למהדורות רבות עוד בחיי המחבר, ובמשך הדורות מאז ועד ימינו.

לאחרונה התעורר הצורך להנגיש יותר את הקצור שלחן ערוך, משום שבמתכנתו המקורית הספר עתיר במשגים הלכתיים שאינם נהירים לתלמידים וכן במשגים טכניים שאינם מצויים כיום. בצורה זו המורה למד את התכנים, אך התלמיד לא קבל את הכלים ללמוד עצמאי של הלכה, ואחת המטרות החשובות בלמוד ההלכה היא לתת לתלמידים יכלת להתמצא בספר ההלכה לפי ערך גילם⁶.

2. אג"ק כרך י' עמ' קא.

3. אג"ק כרך טז עמ' קטז.

4. אג"ק כרך יד עמ' כט.

5. ע"פ אג"ק כרך י' עמ' קמד.

צָרָךְ נוסף שהתעורר הוא לגשר על ההבדלים המשמעותיים שבין פסיקת ה'קצור שלחן ערוך' לבין פסיקת אדמו"ר הזקן. מלבד שנויי הפסיקה, ישנם לעתים, הבדלים משמעותיים בין הפסיקה של אדמו"ר הזקן וה'קצור' לבין מנהג חב"ד בפעל. נוסף על כך, ב'קצור' לא הובאו כלל פסקי ומנהגי עדות הספרדים.

במהדורה זו, השלמה ככל האפשר הפסיקה לפי דעת אדמו"ר הזקן ומנהגי חב"ד. התלמידים ידעו תוך כדי למוד ה'קצור' את דעתו של אדמו"ר הזקן ואת מנהגי חב"ד ויכלו לנהג כך בפעל. אחת המעלות העקרויות בכך היא הטעמת פסקי אדמו"ר הזקן ומנהגי חב"ד, כחלק מגרסא דינקותא שתלויה את הילד לכל ארך חייו המעשיים. כמו-כן הובאו פסקי ומנהגי עדות הספרדים לטובת אלו שנוהגים כך ובכדי לחשוף את התלמיד למגוון דעות הלכתיות, כשבוספופו של דבר הוא ידע כיצד לנהג בפעל.

כמו-כן, על-פי הוראת הרבי⁷, נושאים שאינם נראים מעשיים בימינו קצרו, נושאים שאינם מתאימים לארח החיים הטכני של ימינו לא נכללו, וזאת בכדי להקל על התלמיד להבין ולהתחבר להלכה בצורה מעשית בימינו. בנוסף, הסברו מלים ומשגים, ונתנו כותרות. כמו-כן נוספו איורים רבים בכדי להקל על התלמיד להבין הלכות הדורשות הבנה טכנית.

מבנה הספר:

פרקים ומדורים

הספר מחלק לפסקים. בכל פרק מצין על-פי אילו סימנים ב'קצור' שלחן ערוך' הוא נכתב, ובסוף כל סעיף בפרק הבאנו בסוגרים את הסעיף ב'קצור' שעליו הוא מתבסס.

כל פרק מחלק לתתי-נושאים⁸, כדי שהתלמיד יוכל להתמצא בקלות בספר. הסעיפים כתובים בסגנון הפוסקים, אך שלב באור קולח למלים ארמיות, או גבוהות.

מדור נוסף המוצא בדרך כלל אחרי כל פרק הוא - 'הליכות ומנהגים', שבמסגרתו הובאו המנהגים הקשורים להלכות הנדונות בפרק.

6. הרב חודקוב ד"ל, החינוך והמתוך עמ' 45.

7. אג"ק כרך י' עמ' קכא.

משגים בהלכה

במהלך הפרקים נצבעו משגים הלכתיים בשני צבעים.

משגי בסיס - אלה הם משגים כלליים בהלכה, כמו "מצות עשה שהזמן גרמא". משגים אלה צבועים בצבע כחול.

משגים אחרים הם **משגי תנן** - הקשורים לתנן מסים ולא לנושאים אחרים. לדגמה: "ארבעה מינים". משגים אלה צבועים בצבע אדום.

מצע לבחור משגים בכל נושא לכל שכבת-גיל, וליצור כרטיסיות משגים לתלמידים, כשבמהלך השנה יאגרו כל תלמיד כרטיסים רבים. ניתן לשחק בהם ובאמצעותם לשנון את המשגים בהלכה.

בהשלמה לספר הלכות והליכות, יצא לאור מלון 'יש לי משג' שמגדיר **משגי בסיס**, לפי סדר הא-ב ולפי קבוצות.

כ'העשרה' מצע ללמד לתלמידים את טעמי ההלכה המופיעים בשלחן-ערוך אדמו"ר הזקן, וכן לבדוק בכל הלכה (בין אם הדבר מופיע בספר ובין אם לאו) כיצד מקימים אותה 'לכתחלה' ובהדור, ומה רמת המינימום ('בדיעבד') לקיומה. באמצעות משגים אלה יגלו התלמידים רגישות בלמוד ההלכות ויוכלו לאמץ לעצמם התנהגות של "בעל נפש" - יהודי שבוחר לקיים את ההלכה בצורה מיטבית, כהגדרתו של אדמו"ר הזקן.

בְּמַעְגַל הַשָּׁנָה

- 16.....פָּרָק ראשון.....
הַלְכוֹת חֹדֶשׁ אֱלוֹל
- 21.....פָּרָק שְׁנִי.....
הַלְכוֹת ראש השנה
- 33.....פָּרָק שְׁלִישִׁי.....
דִּינֵי עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה
- 35.....פָּרָק רְבִיעִי.....
דִּינֵי עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים
- 44.....פָּרָק חֲמִישִׁי.....
סֵדֵר לַיִל יוֹם הַכַּפּוּרִים
- 48.....פָּרָק שְׁשִׁי.....
הַלְכוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים
- 58.....פָּרָק שְׁבִיעִי.....
הַלְכוֹת סֶכָה
- 64.....פָּרָק שְׁמִינִי.....
דִּינֵי יְשִׁיבָה בְּסֶכָה
- 72.....פָּרָק תְּשִׁיעִי.....
הַלְכוֹת לולב ושאר המינים
- 78.....פָּרָק עֲשִׂירִי.....
דִּינֵי נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים וְסֵדֵר הַהִקְפּוֹת
- 86.....פָּרָק אֶחָד עָשָׂר.....
דִּינֵי הוֹשַׁעְנָא רַבָּה

- 89.....פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר
דִּינֵי שְׁמִינֵי עֶצְרַת וְשִׁמְחַת תּוֹרָה
- 94.....פָּרָק שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר
הַלְכוֹת חֲנֻכָּה
- 105.....פָּרָק אַרְבָּעָה עָשָׂר
מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאָרֶץ - תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת • עֵרְלָה • שְׁמֵטָה
- 114.....פָּרָק חֲמִשָּׁה עָשָׂר
סֵדֵר אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת
- 116.....פָּרָק שֵׁשֶׁה עָשָׂר
הַלְכוֹת מְגִלָּה
- 124.....פָּרָק שִׁבְעָה עָשָׂר
הַלְכוֹת מְשֻׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ, מִתְּנוֹת לְאֶבְיוֹנִים וְסַעֲוֹדַת פּוּרִים
- 129.....פָּרָק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר
דִּינֵי חֲדָשׁ נִסָּן
- 130.....פָּרָק תְּשַׁעָה עָשָׂר
הַלְכוֹת בְּדִיקַת חֶמֶץ וּבְטוּלוֹ
- 135.....פָּרָק עָשָׂרִים
אֵיזָה חֶמֶץ אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח וְאֵיזָה מֵתוֹ
- 137.....פָּרָק עָשָׂרִים וְאַחַד
דִּינֵי הַגְּעֵלָה
- 148.....פָּרָק עָשָׂרִים וּשְׁנַיִם
דִּינֵי מְכִירַת חֶמֶץ
- 151.....פָּרָק עָשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
קֶצֶת דִּינִים מְלַקְטִים לְחַג הַפֶּסַח
- 155.....פָּרָק עָשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה
דִּינֵי עֶרֶב פֶּסַח וְאַפִּיַת הַמִּצְוֹת
- 158.....פָּרָק עָשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה
דִּינֵי עֶרֶב פֶּסַח שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת

- 159.....פָּרָק עֶשְׂרִים וְשָׁשׁ
דִּינֵי הַמִּצְוֹת
- 162.....פָּרָק עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע
דִּינֵי הַכֶּנֶת הַסֹּדֵר
- 169.....פָּרָק עֶשְׂרִים וְשָׁמוֹנֶה
סֹדֵר לַיִל פָּסַח
- 181.....פָּרָק עֶשְׂרִים וְתֵשַׁע
הַלְכוֹת סְפִירַת הָעֵמֶר וְחַג הַשְּׁבֻעוֹת
- 188.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים
הַלְכוֹת תַּעֲנִית צָבוֹר
- 193.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְאַחַד
הַלְכוֹת בֵּין הַמְּצָרִים
- 199.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְשָׁנַיִם
דִּינֵי עֶרֶב תְּשַׁעָּה בְּאָב
- 200.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ
הַלְכוֹת תְּשַׁעָּה בְּאָב
- 209.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְאַרְבָּעָה
דִּינֵי תְּשַׁעָּה בְּאָב שֶׁחָל בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן
- 211.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְחֲמֵשֶׁה
לַעֲשׂוֹת זְכוֹר לַחֲרָבָן
- 216.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְשָׁשׁ
בְּנֵית הַמִּקְדָּשׁ
- 218.....פָּרָק שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע
הַמִּקְדָּשׁ וְהַעֲזָרוֹת - סְקִירָה
- 224.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְשָׁמוֹנֶה
הַמְזַבַּח הַחִיצוֹן
- 228.....פָּרָק שְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע
כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ

- 233.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים.....
עֶשְׂרֵי הַקְּדָשׁוֹת
- 237.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְאֶחָד.....
הַלְּכוֹת יוֹם טוֹב
- 246.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְשָׁנַיִם.....
דִּינֵי שְׂמֻחַת יוֹם־טוֹב
- 249.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְשְׁלוֹשָׁה.....
דִּינֵי מִקְצֵה וְנוֹלָד בְּיוֹם־טוֹב
- 253.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְאַרְבָּעָה.....
דִּינֵי חַל הַמוֹעֵד
- 258.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְחֲמִשָּׁה.....
דִּינֵי עֲרוּב תַּבְּשִׁילִין
- 260.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְשֵׁשׁ.....
הַלְּכוֹת רֵאשׁ חֹדֶשׁ וְקִדּוּשׁ לְבָנָה
- 265.....פָּרֶק אֲרֻבָּעִים וְשִׁבְעָה.....
מִנְהַגֵּי יוֹם הַלֵּלֶת

הלכות תפלה

- 268..... פָּרָק ראשון.....
השְׁנֵמַת הַבְּקָר
- 270..... פָּרָק שְׁנִי.....
הַלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שְׁחָרִית
- 274..... פָּרָק שְׁלִישִׁי.....
הַלְכוֹת צְנִיעוֹת וְהַלִּיכוֹת
- 277..... פָּרָק רְבִיעִי.....
הַיְגִינָה וְנִקְיוֹן
- 279..... פָּרָק חֲמִישִׁי.....
הַלְכוֹת בְּרוּכוֹת הַשָּׁחַר
- 281..... פָּרָק שֵׁשִׁי.....
דְּבָרִים הָאֲסוּרִים מִשְׁהַאִיר הַיּוֹם עַד לְאַחַר שִׁיתְפָּלֵל
- 283..... פָּרָק שְׁבִיעִי.....
הַלְכוֹת צִיצִית
- 292..... פָּרָק שְׁבִיעִי.....
הַכְּנַת הַגּוֹף לַתְּפִלָּה וּמְקוֹמוֹת שְׂרָאוֹי לְהַתְּפַלֵּל שָׁם
- 297..... פָּרָק שְׁמִינִי.....
דִּינֵי קְדוּשַׁת בַּיִת הַכְּנֻסֶת וּבַיִת הַמְדוּרָשׁ
- 299..... פָּרָק עֲשִׂירִי.....
דִּינֵי פְסוּקֵי דְזִמְרָה
- 303..... פָּרָק אֶחָד עָשָׂר.....
הַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע
- 310..... פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר.....
הַלְכוֹת תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עָשָׂר
- 320..... פָּרָק שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר.....
דִּינֵי בְרוּכוֹת וְעֲנִיַת 'אָמֵן'

- 326.....פָּרָק אַרְבָּעָה עָשָׂר.....
דִּינֵי מַשִּׁיב הַרוּחַ, טַל וּמָטָר, יַעֲלֶה וְיִכָּא, עֲנָנוּ
- 333.....פָּרָק חֲמֵשֶׁה עָשָׂר.....
דִּינֵי קִדִּישׁ וּבְרוּכֵי, וְצָרוּף עֲשָׂרָה, וְאִם יֵצְאוּ מִקְצָתוֹ, וְדִין שְׁלִיחַ הַצָּבוּר
- 337.....פָּרָק שֵׁשֶׁה עָשָׂר.....
דִּינֵי הַפְּסָקוֹת בְּתַפְלָה
- 342.....פָּרָק שִׁבְעָה עָשָׂר.....
דִּין תְּפִלַּת הַדְּרוֹךְ וּשְׂאָר דְּבָרִים שְׂצָרִיף לְזַהַר בְּדְרוֹךְ
- 346.....פָּרָק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר.....
דִּינֵי תְּפִלַּת מְנוּחָה
- 350.....פָּרָק תְּשַׁע עָשָׂר.....
דִּינֵי תְּפִלַּת עֲרֻבִית
- 352.....פָּרָק עָשָׂרִים.....
סֵדֵר הַלֵּילָה
- 355.....פָּרָק עָשָׂרִים.....
מִצְוֹת תְּלִמוּד תּוֹרָה
- 360.....פָּרָק עָשָׂרִים וּשְׁנַיִם.....
סֵפֶר תּוֹרָה וּשְׂאָר סֵפֶרֵי קִדְשׁ

סימן קכ"ח הלכות חדש אלול

ימי רצון

א. מראש **חדש אלול** עד אחר **יום הכפורים** המה **ימי רצון**. ואף כי בכל השנה הקדוש ברוך הוא מקבל **תשובה** מן השבים אליו בלב שלם, מפל מקום ימים אלו מבחרים יותר ומזמנים לתשובה, כי **ימי רחמים** וימי רצון הם. בראש **חדש אלול** עלה משה אל הר סיני לקבל **לוחות שניות**, ונשתתה שם ארבעים יום, ונרד בעשירי בתשרי, שהיה אז גמר **כפרה** על **חטא העגל**, ומאז הקדשו ימים אלו לימי רצון, ויום עשירי בתשרי ליום הכפורים. (סעיף א)

ראשי תבות של חדש אלול

ב. האר"ז"ל כתב, שבפסוק שכתוב בו על בריחת הרוצח **בשגגה לערי מקלט** נרמז שמו של **חדש אלול**: "ואשר לא צדה והא-להים אנה לידו, ושמתי לה מקום אשר ינוס שמה" (שמות כא, יג) לרמז כי **חדש זה** הוא **עת רצון** לקבל **תשובה** על **החטאים** שעשה בכל השנה, כדגמת עיר מקלט לרוצח. ורמז נוסף בדבר, שבחדש אלול צריך לשוב בתשובה גם על עברות שנעשו בשוגג, שהרי פסוק זה מדבר על **חטא בשגגה**.

פסוקים נוספים הרומזים על **חדש אלול** בראשי התבות שלהם:

"ומל ה' א-להיך את לבבך ואת לבב זרעך" (דברים ל, ו)

"אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, ג)

"משלח מנות איש לרעהו ומתנות לאבנים" (מגילת אסתר ט, כב)

פסוקים אלה רומזים על שלוש דברים: **תשובה**, **תפלה וצדקה**, שצריכים להזדרז ולהשתדל בהם בחדש זה:

"ומל ה' את לבבך" רומז לתשובה,

"אני לדודי ודודי לי" רומז לתפלה,

"איש לרעהו ומתנות לאבנים" רומז לצדקה. (סעיף א)

נוסף לכך הוא הפסוק "אשירה לה ויאמרו לאמור" [הסדר בפסוק הוא:

"לה ויאמרו לאמור אשירה" (שמות טו, א), הרומז לגאולה].

מנהגי חֲדָשׁ אֱלוֹל - שׁוֹפָר

- ג. נוהגין לתקוע בְּשׁוֹפָר בְּחֲדָשׁ זֶה. טַעַם הַתְּקִיעוֹת בְּחֲדָשׁ זֶה הוּא כְּדִי לְעוֹרֵר אֶת הָעַם לְתִשׁוּבָה, כִּי כֵן הוּא טַבַּע הַשׁוֹפָר לְעוֹרֵר וּלְהַחְרִיד, כְּמוֹ שְׂאֵמֶר הַפְּתוּב: "אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר, וְעַם לֹא יִחְרְדוּ"?! (עמוס ג, ו). (סעיף ב)
- ד. מִתְחִילִין לְתַקֵּעַ בְּשׁוֹפָר בַּיּוֹם ב' דְּרֹאשׁ חֲדָשׁ, וְתוֹקְעִין בְּכָל יוֹם לְאַחַר תַּפְּלַת שְׁחֵרִית תַּשְׁר"ת - תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה תְּקִיעָה. (סעיף ב)

מְנַהֵג חַב"ד: תוֹקְעִים אַחֲרֵי תַפְּלַת שְׁחֵרִית: א. תַּשְׁר"ת - תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה תְּקִיעָה. ב. תַּשְׁר"ת - תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּקִיעָה. ג. תַּר"ת - תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה.²

מְנַהֵג הַסְּפָרְדִים: תוֹקְעִים בְּשׁוֹפָר בְּזִמְנֵן אַמִּירַת י"ג מִדּוֹת הַרְחֻמִּים בְּסִלְיחוֹת, בְּכָל יוֹם בְּחֲדָשׁ אֱלוֹל. וַיֵּשׁ הַתוֹקְעִים גַּם בְּאַמְצַע קִדִּישׁ תַּתְּקַבֵּל, שְׁבָסוּף אַמִּירַת הַסְּלִיחוֹת.³

- ה. בְּעָרְב רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵין תוֹקְעִין, וְהַטַּעַם הוּא כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין תְּקִיעוֹת יְשׁוּת לְתְּקִיעוֹת מַצְנֶה. (סעיף ב)

מנהגי חֲדָשׁ אֱלוֹל - סְלִיחוֹת

הַקְּדָמָה:

נִהְיָ יִשְׂרָאֵל לּוֹמֵר 'סְלִיחוֹת' וְתַחֲנוּגִים,⁴ בְּיָמִים אֵלֶּה שֶׁהֵם יְמֵי רַחֲמִים וְרַצּוֹן.⁵

- ו. מִיּוֹם הָרֹאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ שְׁקֵדִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאַיִלָּךְ מִשְׁכִּימִין לְסְלִיחוֹת. (סעיף ה)

מְנַהֵג חַב"ד: אוֹמְרִים סְלִיחוֹת בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת לְאַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה, וּבִשְׂאֵר הַיָּמִים בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר, לְפִי שְׂאֵז הוּא עֵת רַצּוֹן. אֶת הַסְּלִיחוֹת אוֹמְרִים רַק עַד עָרְב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְעַד בְּכָלֵל.

מְנַהֵג הַסְּפָרְדִים: מִתְחִילִים בְּאַמִּירַת הַסְּלִיחוֹת הַחַל מִיּוֹם ב' דְּרֹאשׁ חֲדָשׁ אֱלוֹל, בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר, אוֹ לְאַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה, עַד עָרְב יוֹם הַכַּפּוּרִים וְעַד בְּכָלֵל.⁶

- ז. מִתְחִילִין לּוֹמֵר אֶת הַסְּלִיחוֹת בַּיּוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ, וְנוֹהֲגִין לּוֹמֵר סְלִיחוֹת לְפָחוֹת ד' יָמִים. לָכֵן, אִם חָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּיּוֹם שְׁנִי אוֹ בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי, מִתְחִילִין מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ הַקּוֹדֵם. (סעיף ה)

ח. כְּשֶׁמִשְׁפִּימִין לְאִמֵּירַת הַסְּלִיחוֹת צָרִיכִין לְטוֹל יָדַיִם וּלְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם, וְכֵן לְבָרֵךְ בְּרֻכּוֹת הַתּוֹרָה קִדְּם הַסְּלִיחוֹת. (סעיף ה)

מנהג חב"ד: אומרים את כל ברכות השחר לפני ברכות התורה.

ט. טוב לעמוד בעת אמירת הסליחות, ומי שקשה לו לעמוד, יעמוד לכל הפחות באמירת הקטעים "א-ל מלך יושב", "ג מדות הרחמים ודוי. (סעיף ו)

מנהג חב"ד: עומדים גם באמירת 'שמע קולנו'.

י. יחיד האומר סליחות בלי מנגן אינו רשאי לומר "ג מדות, וכן הבקשות הפתובות בסליחות שהן בלשון ארמית פגון: מחי ומסי וכו', מרן די בשמאי וכו', לא יאמרם אלא בעשירה. (סעיף ט)

יא. **ידקדקו** לבחור שלים צביר (=חזן) שיתפיל סליחות ובימים הנוראים, איש הגון וגדול בתורה ובמעשים טובים, כפי מה שאפשר למצוא, וגם שיהיה בן שלושים שנה. והטעם הוא משום שאז כבר נחה רתיחת הדם של פחוריתו ונכנע לבו. וגם יהא נשוי ויהיו לו בנים. והטעם, לפי שאז הוא שופך לבו ומפיל תחנונים מקירות הלב. (סעיף ז)

מנהגים נוספים בחדש אלול

יב. מיום ב' דראש חודש אלול עד הושענא רבה, אומרים אחרי תפלת שחרית ואחרי תפלת מנחה את המזמור "לדוד ה' אורי וישעי" (תהלים, כז). והטעם הוא על פי הפתוב במדרש על מזמור זה: "ה' אורי" בראש השנה, "וישעי" ביום הכפורים, "פי יצפנני בסכה" רמז לסקות. (סעיף ב)

מנהג חב"ד: אומרים מזמור זה בשחרית לאחר שיר של יום, ובמנחה לפני 'עלינו לשבח', ומתחילים ביום א' דראש חודש.

יג. עוד נוהגין לומר תהלים בצבור בכל מקום לפי מנהגו. (סעיף ב)

מנהג חב"ד: מיום ב' דראש חודש אלול אומרים שלשה מזמורים בכל יום לפי הסדר, וביום כפור אומרים ל"ו מזמורים.

יד. משנכנס אלול עד יום כפור, כשפותב אדם אגרת לחברו, צריך לרמז בה

בתחלתה או בסופה, שהוא מבקש עליו ומברכו שיזכה בימי הדין הבאים לטובה, להפתח ולהחמת בספר חיים טובים. (סעיף ב)

טו. אנשי מעשה נוהגין לבדק בחדש הזה תפלין ומזוזות שלהם, וכל אשר יראה שצריך תקון בשאר מצוות - יתקנו. (סעיף ג)

צדקה

מנהגי ערב ראש השנה

טז. נוהגין לילך בערב ראש השנה אחר תפלת שחרית לבית הקברות, להשתטח על קברי הצדיקים, ונותנין שם צדקה לעניים. (סעיף ג)

יז. וכל היום יעסק בתורה, במצוות ובתשובה, ומכל שפן - תשובה על עברות שבין אדם לחברו, ולא ימתין עד ערב יום הכפורים, אלא יקדים את עצמו היום לבקש מחברו מחילה. (סעיף יד)

יח. מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה לכבוד יום טוב, ויש להזהר ולהזדרז להסתפר קדם חצות היום. (סעיף טו)

דעת אדמו"ר הזקן: מתר להסתפר כל היום?

ט. טובלין ולובשין בגדי שבת לכבוד ראש השנה, להראות שאנו בטוחים בחסדו, יתברך שמו, שיוציא לאור משפטנו לטובה ולברכה. (סעיף טו)

כ. נוהגין לעשות התרת נדרים בערב ראש השנה, והרמז "לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (במדבר ל, ג) - סופי תבות 'אלול'. (סעיף טז)

דעת אדמו"ר הזקן: טוב שיהיה בעשרה אנשים?

מנהג הספרדים: בקהלות רבות נהגו לעשות התרת נדרים בערב ראש החדש אלול - (מ' יום לפני יום הכפורים), בערב ראש השנה ובערב יום הכפורים. ויש שנוהגים גם ב"ט באב - (מ' יום לפני ראש השנה)?

מנהג חב"ד: (וכן ראוי לכל ירא שמים): לעשות את הפרוזה בל בערב ראש השנה של תחלת שנת השמטה, ובערב ראש השנה של סוף שנת השמטה, אחר התרת נדרים, ולומר לפני המתירין: "הריני מוסר לכם כל חובות שיש לי, שאגבה אותם כל זמן שארצה".

כא. כשראש השנה חל בקמים חמישי ויש, יש לערוך 'ערוב תבשילין' לפני כניסת החג, כמפורט להלן בפרק ארבעים.

הליכות ומנהגים

א. ח"י **אלול** הוא יום הולדת שני המאורות הגדולים: הבעל שם טוב (רבי ישראל, שנת תנ"ח), ואדמו"ר הגאון (רבי שניאור זלמן, שנת תק"ה). על פון נהוג לקבוע יום זה ליום התנועות, בספור מעשה הצדיקים; בחזוק בדרכי החסידים בכלל, ובאהבת ישראל בפרט; ובקבלת החלטות טובות בקביעת עתים ללמוד התורה - הנגלה והנסתר.

ב. הימים מח"י **אלול** ואילף הם י"ב הימים האחרונים של השנה, והם פנגד י"ב חדשי השנה שעברה, יום לחדש יום לחדש. ועל פון, יש לעשות בח"י אלול **חשבון הנפש** ותקון על חדש תשרי שעבר, בי"ט אלול על חדש מרחשוון, וכן הלאה, עד כ"ט באלול שאז נעשה החשבון על חדש אלול.

ג. טוב לקבל על עצמו הדור נוסף לפני כל ראש השנה.

ד. מנהג חב"ד הוא שהנמצאים בקרבת מקום הולכים להשתטח בערב ראש השנה ב'אהל' הקדוש של רבותינו נשיאנו.

ה. נוהגים לכתב פ"נ (פדיון נפש = בקשת ברכה בכתב) לרבי בערב ראש השנה, והוא מברך כל אחד ואחת בכתובה וחתמה טובה.

1. פער"ח שער ר"ה פ"א. התנועותיות תשמ"ו ח"ד עמ' 290.

2. ספר המנהגים עמ' 53.

3. כף החיים, תקפא, סקי"ג.

4. שולחן ערוך סימן תקפא, סעיף א.

5. כנ"ל סעיף א.

6. רמ"ע מפאנו, עט.

7. (רנא, ד).

8. בסידורו.

9. של"ה, יומא. כף החיים, תקפא, סקי"ב.

לצפייה בכל הספר
יש להתחבר לכותר